ePublishing

International Conference in Open and Distance Learning

Vol 6, No 1A (2011)

Εναλλακτικές Μορφές Εκπαίδευσης

Evaluation of the adult distance education instructor program: the case of the Prefecture of Crete

Μιχαήλ Καλογιαννάκης, Ελευθερία Μακρυγιαννάκη, Αντώνης Ποτηράκης

doi: 10.12681/icodl.757

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 27/02/2026 18:44:10

Αποτίμηση του προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση: η περίπτωση της Περιφέρειας Κρήτης

Evaluation of the adult distance education instructor program: the case of the Prefecture of Crete

Μιχαήλ Καλογιαννάκης
Λέκτορας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης
ΣΕΠ Διπλωματικών Εργασιών, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
mkalogian@edc.uoc.gr

Ελευθερία Μακρυγιαννάκη
Απόφοιτη του Τμήματος Ιστορίας Αρχαιολογίας - Εκπαιδεύτρια Ενηλίκων
el.makrygiannaki@gmail.com

Αντώνης Ποτηράκης
Ηλεκτρονικός Μηχανικός και Μηχανικός Η/Υ Msc, Εργαστηριακός Συνεργάτης ΤΕΙ Κρήτης
potant@teemail.gr

Abstract
In this article are presented the results of a first survey of the adult distance education instructors program organised by G.S.A.E (General Secretary for Adult Education). The survey, which is a case study, was carried out at the Prefecture of Crete in 2011.

Περίληψη
Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας επιχειρείται η αξιολόγηση του προγράμματος εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.Ε.Κ.Ε) της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης (Γ.Γ.ΔΒ.Μ). Το πρόγραμμα βασίζεται στη λειτουργία ενός συστήματος (πλατφόρμας) διαχείρισης μάθησης με ηλεκτρονικά μέσα (Learning Management System, LMS) το οποίο υποστηρίζεται από το Κέντρο Διά Βίου Μάθησης από Απόσταση (ΚΕ.Δ.Β.Μ.ΑΠ) του Ι.Δ.Ε.Κ.Ε. Με βασικό μεθοδολογικό εργαλείο ένα κατάλληλα δομημένο ανώνυμο ερωτηματολόγιο, απευθυνόμενο στους εκπαιδευόμενους που παρακολούθησαν το πρόγραμμα στην Περιφέρεια Κρήτης, επιχειρείται μια πρώτη συνοπτική αποτίμηση του προγράμματος. Ανάμεσα στα κυριότερα αποτελέσματα, αναδεικνύεται η θετική στάση των εκπαιδευομένων απέναντι στο πρόγραμμα. Θέση κλειδί φαίνεται να κατέχουν ο εκπαιδευτής καθώς και οι διά ζώσης εκπαιδευτικές συναντήσεις. Στα αρνητικά στοιχεία, οι εκπαιδευόμενοι επισημαίνουν αρκετά από τα μειονεκτήματα της πλατφόρμας, όπως η αδυναμία αποθήκευσης του πολυμεσικού υλικού και η αδυναμία έναρξης συζήτησης από τον εκπαιδευόμενο-χρήστη. Αρνητικά σχόλια εστιάστηκαν επίσης στην ασαφή διατύπωση των υποχρεωτικών εργασιών καθώς και στην ανεπάρκεια του παρεχόμενου ηλεκτρονικού υλικού για την εκπόνηση αυτών των εργασιών. Γενικότερα, το υπό μελέτη πρόγραμμα, όπως και για κάθε πρόγραμμα επιμόρφωσης ενηλίκων, είναι σημαντικό να λαμβάνει υπόψη του τις βασικές αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και την αυτοπροσδιοριζόμενη και ενεργό συμμετοχή τους στην αναγνώριση των εκπαιδευτικών αναγκών τους.

1. Εισαγωγικά στοιχεία
Σε μία σύγχρονη κοινωνία, όπου η πληροφορία παίζει κυρίαρχο ρόλο και η γνώση νέων τεχνολογιών κρίνεται συχνά απαραίτητη για την επαγγελματική υπόσταση του κάθε εργαζόμενου, η ύπαρξη ευέλικτων προγραμμάτων διά βίου μάθησης είναι επιτακτική. Η διά βίου εκπαίδευση απευθύνεται σ' όλους τους πολίτες χωρίς αποκλεισμούς, ισχύει για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης, και αφορά όλες τις ηλικίες καθώς και τις διαφορετικές

μορφές εκπαίδευσης. Βασικός στόχος της είναι να προσφέρει στους πολίτες εργαλεία για την προσωπική τους ανάπτυξη για την κοινωνική τους ενσωμάτωση και ανέλιξη και για τη συμμετοχή τους στην κοινωνία της γνώσης.
Οι οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που διαδραματίζονται διεθνώς τις τελευταίες δεκαετίες υπαγορεύουν την αυξανόμενη ανάγκη των ατόμων για εκπαίδευση και συνεχή επαγγελματική κατάρτιση (Tietgens, 1997). Υπό αυτές τις συνθήκες υπάρχει αυξημένη απαίτηση για συνεχιζόμενη μάθηση και κατάρτιση σε ανθρώπους κάθε ηλικίας, ενισχύοντας, έτσι, σ' όλους τους πολίτες να γίνουν διά βίου εκπαιδευόμενοι. Αυτή είναι μια πρόκληση που το παραδοσιακό εκπαιδευτικό σύστημα καλείται να αντιμετωπίσει ώστε η διά βίου μάθηση να αποτελεί τον κεντρικό άξονα που διαπερνάει ολόκληρο το φάσμα της εκπαίδευσης.
Τα τελευταία χρόνια, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (εξΑΕ) βρίσκεται σε μια πορεία συνεχούς ανάπτυξης και χρησιμοποιείται ως εκπαιδευτική πρακτική και φιλοσοφία σ' όλους σχεδόν τους κλάδους της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης και της κατάρτισης. Ουσιαστικά, η αδυναμία των συμβατικών μορφών εκπαίδευσης να καλύψουν τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, έχουν οδηγήσει στην υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων εκπαίδευσης όπως είναι η εξΑΕ (Lionarakis, 2003). Η Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΑεξΑΕ) επιζητεί την αμφίδρομη επικοινωνία των εκπαιδευομένων με τους εκπαιδευτές καθώς με τον τρόπο αυτό ο εκπαιδευτής ενηλίκων μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να ανακαλύψουν τον τρόπο για την καλύτερη αξιοποίηση του εκπαιδευτικού υλικού και την ορθότερη διαχείριση του χρόνου τους, απαντώντας ταυτόχρονα μέσα από τα σχόλιά του σε απορίες για το γνωστικό αντικείμενο (Keegan, 1996).
Στο πλαίσιο περιβαλλόντων μάθησης με ηλεκτρονικά μέσα, ο e-εκπαιδευτής αναλαμβάνει το κύριο βάρος της καθοδήγησης, της παρακολούθησης της μαθησιακής πορείας, της επίλυσης απορριών, της συμβουλευτικής και της αξιολόγησης της επίδοσης των εκπαιδευόμενων (Salmon, 2000). Ο e-εκπαιδευτής καλείται να δημιουργεί καταστάσεις αλληλεπίδρασης, να ενθαρρύνει την ενεργή συμμετοχή του εκπαιδευόμενου, να προσπαθεί να δώσει στους εκπαιδευόμενους καθοδήγηση για τον τρόπο μάθησης και ανατροφοδότηση ως προς την ατομική μαθησιακή πορεία καθώς και πρόσβαση σε ποικιλία μορφωτικών πηγών (Anderson, 2004).

2. Ο ρόλος των ΤΠΕ

Η χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) θεωρείται απαραίτητη στο σχεδιασμό προγραμμάτων διά βίου μάθησης (Koper & Tattersall, 2004). Η μάθηση με ηλεκτρονικά μέσα προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία και ελαστικότητα όσον αφορά τον τόπο, το χρόνο και τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν οι εκπαιδευόμενοι. Στις μέρες μας, οι ΤΠΕ βρίσκονται στο επίκεντρο του δημόσιου ενδιαφέροντος καθώς πολιτικοί, οικονομικοί και εκπαιδευτικοί φορείς επενδύουν στην αξιοποίησή τους σε μια προσπάθεια να καταστήσουν πιο ανοικτή και πιο αποτελεσματική την εκπαίδευση και κατάρτιση σ' όλα τα στάδια της ζωής του ατόμου (Latchem, 2002). Επιπλέον, η επικοινωνία ανάμεσα στους πολίτες αυξάνεται και η ροή πληροφοριών μεγιστοποιείται.
Η ραγδαία ανάπτυξη των ΤΠΕ διαμορφώνει καθημερινά νέα δεδομένα στο πεδίο πρακτικής εφαρμογής της εξΑΕ, καθώς καθιστά ταχύτατη τη διανομή του εκπαιδευτικού υλικού και διευκολύνει την άμεση επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευομένων ανεξάρτητα από την απόσταση που τους χωρίζει (Lionarakis, 2003). Στο πλαίσιο της διδακτικής διαδικασίας στην εξΑΕ οι ΤΠΕ διευκολύνουν την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που ευνοούν τη συνεργατική μάθηση και την αλληλεπίδραση εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων (Volery & Lord, 2000).
Γενικότερα, οι ΤΠΕ προσφέρουν αναμφισβήτητα σημαντικές ευκαιρίες για την απόκτηση νέων εκπαιδευτικών εμπειριών από απόσταση. Οι δυνατότητες των ΤΠΕ και ο τρόπος που μπορούν να αξιοποιηθούν για να βελτιώσουν τη διδακτική και μαθησιακή διαδικασία στα

προγράμματα εξ αποστάσεως επιμόρφωσης και κατάρτισης αποτελούν δύο βασικά ζητήματα στα οποία η επιστημονική κοινότητα καλείται να δώσει απαντήσεις μέσα από την αξιολόγηση της εφαρμογής τους και την αποτίμηση της συνεισφοράς τους (Jung, 2005). Επιπρόσθετα, είναι ιδιαίτερα σημαντική η ανάπτυξη έγκυρων, αξιόπιστων και εύχρηστων εργαλείων που θα αποτιμούν την εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα των ΤΠΕ στο πλαίσιο υβριδικών προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων (Tallent-Runnels et al., 2006), όπως αυτό που θα μελετήσουμε στα πλαίσια της παρούσας έρευνας.

3. Το Κέντρο Διά Βίου Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης Ενηλίκων από Απόσταση

Το Κέντρο Διά Βίου Μάθησης από Απόσταση (ΚΕ.ΔΒΜ.ΑΠ) της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης (Γ.Γ.ΔΒ.Μ) συμπληρώνει το παραδοσιακό (διά ζώσης) μοντέλο εκπαίδευσης ενηλίκων αξιοποιώντας τις ΤΠΕ και δημιουργώντας ένα μοντέλο μάθησης ενηλίκων με ηλεκτρονικά μέσα. Ουσιαστικά, αποτελεί ένα σύστημα διά βίου μάθησης το οποίο σε επίπεδο ατόμου αποσκοπεί στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, στη βελτίωση της απασχολησιμότητας και της ενεργού συμμετοχής στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό γίγνεσθαι και σε επίπεδο κοινωνίας-κράτους στην προώθηση της ανάπτυξης, της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής.

Το εκπαιδευτικό μοντέλο του ΚΕ.ΔΒΜ.ΑΠ βασίζεται στο συνδυασμό τεχνικών εκπαίδευσης από απόσταση μέσω ενός διαδικτυακού περιβάλλοντος και τεχνικών παραδοσιακής εκπαίδευσης ενηλίκων, αποτελώντας ουσιαστικά ένα υβριδικό μαθησιακό μοντέλο (μοντέλο μεικτής μάθησης) (Tallent-Runnels et al., 2006).

Στα προγράμματα που προσφέρονται από το ΚΕ.ΔΒΜ.ΑΠ η εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία υποστηρίζεται από κατάλληλα διαμορφωμένο μαθησιακό υλικό που περιλαμβάνει μια σειρά από ευέλικτες δραστηριότητες και πηγές μάθησης ανάλογα με το επίπεδο και τις ανάγκες των εκπαιδευομένων. Το εκπαιδευτικό υλικό αποτελείται από έντυπο υλικό εμπλουτισμένο με ηλεκτρονικό βιβλίο, διάφορα ψηφιακά μαθησιακά αντικείμενα σε μορφή διαφανειών-παρουσιάσεων με αφήγηση, εκπαιδευτικά βίντεο με αφήγηση, οδηγούς μελέτης καθώς και σχετική υποστηρικτική βιβλιογραφία. Βασικό στόχο των δραστηριοτήτων και των πηγών μάθησης αποτελεί η προώθηση της μάθησης χωρίς τη φυσική παρουσία του εκπαιδευτή και η παροχή ερεθισμάτων για περαιτέρω μελέτη είτε αυτόνομα, είτε στο πλαίσιο συνεργατικών δραστηριοτήτων μέσα στην κοινότητα μάθησης.

Η παιδαγωγική έρευνα στο χώρο της εξΑΕ έχει δείξει ότι τα στοιχεία που προσδιορίζουν την αποτελεσματικότητα των διδακτικών και μαθησιακών διαδικασιών δεν έχουν να κάνουν με το φιλικό περιβάλλον εργασίας που μια πλατφόρμα παρέχει ή τις δυνατότητες αποθήκευσης ή ταχύτατης μετάδοσης της πληροφορίας, αλλά με τη διδακτική μεθοδολογία, την ποιότητα του διδακτικού περιεχόμενου και τη δυνατότητα των εκπαιδευτών να χρησιμοποιήσουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες ως δομικά στοιχεία για το σχεδιασμό νέων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων (Anderson, 2004). Στα παραπάνω στοιχεία θα εστιάσουμε στα πλαίσια της παρούσας έρευνας για το πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων από απόσταση του ΚΕ.ΔΒΜ.ΑΠ.

4. Σκοπός - Ερωτήματα της έρευνας

Ο κυριότερος στόχος της μελέτης μας είναι η αποτίμηση του προγράμματος του ΚΕ.ΔΒΜ.ΑΠ με βάση τρία επίπεδα. Το 1^{ο} επίπεδο αφορά την παιδαγωγική διάσταση του προγράμματος με στόχο να διερευνηθεί η στάση των εκπαιδευομένων απέναντι στον τρόπο παρουσίασης της νέας γνώσης. Το 2^{ο} επίπεδο αφορά το οργανωτικό κομμάτι του προγράμματος που περιλαμβάνει την αξιολόγηση του χρονοδιαγράμματος και της διάρκειας των εκπαιδευτικών συναντήσεων. Στο 3^{ο} επίπεδο προσεγγίζεται η τεχνολογική διάσταση του προγράμματος με ερωτήματα για τη διαθεσιμότητα και την ευκολία χρήσης της πλατφόρμας.

Γενικότερος σκοπός ήταν η διερεύνηση στοιχείων για τη στάση των εκπαιδευόμενων απέναντι στη διαδικασία αξιολόγησής τους καθώς και την ποιότητα των υποχρεωτικών εργασιών. Άλλα ζητήματα, όπως η ποιότητα του ηλεκτρονικού συστήματος μάθησης και η επάρκεια των εκπαιδευτών καθώς και η γενικότερη στάση τους απέναντι στο πρόγραμμα τέθηκαν επίσης προς διερεύνηση. Επιπλέον, προσπαθήσαμε να καταγράψουμε εμπόδια που συνάντησαν οι εκπαιδευόμενοι στα πλαίσια της επιμόρφωσης τους και τις προτάσεις τους για τη βελτίωση του προγράμματος. Επίσης, έγινε προσπάθεια σύγκρισης της παρούσας έρευνας με προηγούμενες ερευνητικές προσπάθειες για την αποτίμηση του προγράμματος εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων που υλοποιήθηκε το 2008 από τον ίδιο φορέα (Καλογιαννάκης & Παπαδάκης. 2009, Κουτρούμπα, Τσέργος & Δημητρούλη, 2009).

5. Μεθοδολογικό πλαίσιο

Το βασικό μεθοδολογικό εργαλείο που επιλέχθηκε στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, ήταν ένα κατάλληλα δομημένο, ανώνυμο ερωτηματολόγιο (Βάμβουκας, 1998). Η έρευνα πραγματοποιήθηκε την περίοδο Μάρτιος-Απρίλιος 2011, αποτελεί μια μελέτη περίπτωσης, και αφορούσε 3 τμήματα εκπαιδευτών ενηλίκων που λειτούργησαν στην Περιφέρεια Κρήτης, στο Ηράκλειο.

Μετά την πιλοτική εφαρμογή του ερωτηματολογίου σε μικρό δείγμα εκπαιδευομένων καταλήξαμε στην τελική μορφή του που περιελάμβανε δύο βασικά τμήματα. Το πρώτο τμήμα αποτελούνταν από έξι ερωτήσεις που αφορούσαν κυρίως ατομικά στοιχεία των συμμετεχόντων. Το δεύτερο τμήμα περιελάμβανε 3 ερωτήσεις, εκ των οποίων οι 2 πρώτες ήταν ανοικτού τύπου και σχετίζονταν με τα οργανωτικά και τα τεχνολογικά στοιχεία του προγράμματος και η 3η κλειστού τύπου. Η γενικότερη αποτίμηση του προγράμματος υλοποιήθηκε με βάση τα 3 επίπεδα που παρουσιάζονται αναλυτικά στο σχήμα 1:

Σχήμα 1: Τα τρία επίπεδα αποτίμησης του προγράμματος

Η κλειστού τύπου ερώτηση περιελάμβανε 14 δηλώσεις-θέσεις με βάση τους 3 άξονες τους σχήματος 1, με τις οποίες οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν κατά πόσο τους εκφράζουν, χρησιμοποιώντας μια τετράβαθμη κλίμακα τύπου Likert, με τις παρακάτω αντιστοιχίσεις: 1=δε με εκφράζει καθόλου, 2=με εκφράζει λίγο, 3=με εκφράζει πολύ, 4=με εκφράζει πλήρως. Για την ανάλυση των ποσοτικών αποτελεσμάτων της έρευνας εφαρμόσαμε την περιγραφική στατιστική με τη χρήση των λογιστικών φύλλων του Excel καθώς και την ανάλυση περιεχομένου για τις ερωτήσεις ανοικτού τύπου (Βάμβουκας, 1998).

5.1 Η ταυτότητα του δείγματος της έρευνας

Στην παρούσα έρευνα, συμμετείχαν συνολικά 52 άτομα, εκ των οποίων 31 (59,6%) ήταν γυναίκες και 21 ήταν άνδρες (40,4%). Το 48,1% του δείγματος (25 άτομα) ήταν έως 30 ετών, το 48,1% ήταν από 31 έως 40 ετών, ενώ μόνο το 3,9% (2 άτομα) ήταν ηλικίας από 40 έως 55

ετών. Η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων (47 άτομα, 90,4%) διέθεταν εμπειρία στην εκπαίδευση ενηλίκων με μέσο όρο εκπαιδευτικής εμπειρίας τα 3,5 έτη. Αναφορικά με το επίπεδο σπουδών, η πλειονότητα των συμμετεχόντων ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος (24 άτομα, 49%), 21 άτομα ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ (40,4%), 4 ήταν απόφοιτοι ΤΕΙ (7,3%) και 3 κάτοχοι διδακτορικού τίτλου σπουδών (5,8%). Οι εκπαιδευόμενοι κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα ειδικοτήτων (φιλόλογοι, φυσικοί, οικονομολόγοι, μαθηματικοί, εκπαιδευτές πληροφορικής, κλπ.). Οι δυο επικρατούσες ειδικότητες ήταν φιλόλογοι (10 άτομα, 19,2%) και εκπαιδευτές πληροφορικής (7 άτομα, 13,5%).

6. Αποτελέσματα της έρευνας

Αρχικά πραγματοποιήσαμε έλεγχο του συντελεστή αξιοπιστίας a (reliability coefficient) του Cronbach της συνολικής κλίμακας με τις 14 προτάσεις-θέσεις της 3ης ερώτησης του 2ου τμήματος του ερωτηματολογίου. Η τιμή του συντελεστή υπολογίστηκε 0,84 και κρίθηκε ικανοποιητική για τη συνοχή των απαντήσεων των ερωτηθέντων. Η μέγιστη τιμή για καθεμία από τις 14 προτάσεις ήταν το 4 και η ελάχιστη το 1, με τη συνολική κλίμακα αντίστοιχα να εμφανίζει μέγιστη τιμή 56 και ελάχιστη 14 (Πίνακας 1).

α/α	Προτάσεις – Θέσεις	Περιγραφικοί Δείκτες	
		Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση
1	Η συμβολή του εκπαιδευτικού υλικού ως προς την απόκτηση ή τη βελτίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με την εκπαίδευση ενηλίκων ήταν ιδιαίτερα σημαντική	3,19	0,77
2	Το εβδομαδιαίο ψηφιοποιημένο εκπαιδευτικό υλικό ως προς τον τρόπο προσέγγισης και προβολής του ήταν ικανοποιητικό	2,83	0,68
3	Οι προτεινόμενες δραστηριότητες του εκπαιδευτικού υλικού ως προς τη σαφήνεια, τη δομή και τη συνάφειά τους με το ευρύτερο περιεχόμενο δράσεων των δομών του ΙΔΕΚΕ ήταν ικανοποιητικές	2,60	0,77
4	Οι δραστηριότητες, που πραγματοποιήθηκαν στις διά ζώσης συναντήσεις, ως προς τη σαφήνεια, τη δομή και τη συνάφειά τους με το ευρύτερο περιεχόμενο δράσεων των δομών του ΙΔΕΚΕ ήταν ικανοποιητικές	3,15	0,67
5	Η διαθεσιμότητα του εκπαιδευτή ως προς τη συνεργασία και την επικοινωνία καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος ήταν ικανοποιητική	3,69	0,47
6	Ο επικρατέστερος τρόπος επικοινωνίας με τον εκπαιδευτή ήταν η πλατφόρμα	2,87	0,89
7	Οι διά ζώσης ομαδικές συναντήσεις του προγράμματος ήταν ιδιαίτερα χρήσιμες	3,48	0,64
8	Η χρονική διάρκεια του προγράμματος ήταν ικανοποιητική	3,35	0,65
9	Η χρονική απόσταση μεταξύ των διά ζώσης συναντήσεων ήταν ικανοποιητική	3,21	0,78
10	Η ποιότητα του ηλεκτρονικού συστήματος ως προς την παρουσίαση, τη φιλικότητα και την ευχρηστία ήταν ικανοποιητική	2,87	0,86
11	Οι υποχρεωτικές εργασίες που ανατέθηκαν ως προς τη σαφήνεια, τη δομή και τη συνάφειά τους με το ευρύτερο περιεχόμενο δράσεων των δομών του ΙΔΕΚΕ ήταν κατανοητές	2,31	0,90
12	Το παρεχόμενο εκπαιδευτικό υλικό ήταν επαρκές για τη συγγραφή των εργασιών του προγράμματος	2,63	0,77
13	Ο χρόνος που δόθηκε για την παράδοση των εργασιών ήταν επαρκής	3,06	0,78
14	Η κλίμακα αξιολόγησης των εργασιών (Α, Β, Γ, Δ) ήταν ικανοποιητική	2,81	0,89
Συνολική κλίμακα		**42,04**	**6,05**

Πίνακας 1: Περιγραφικοί δείκτες της κλίμακας αξιολόγησης του προγράμματος

Από τη μελέτη των στοιχείων του παραπάνω πίνακα 1 προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες, έχουν αναπτύξει μια θετική στάση απέναντι στο πρόγραμμα (Μέσος Όρος, Μ.Ο=42,04) γεγονός που αναδεικνύει τον επιτυχημένο σχεδιασμό του σε διάφορα θέματα που άπτονται στο περιεχόμενο, στο υλικό του προγράμματος, στους εκπαιδευτικούς στόχους, στην αλληλουχία των διδακτικών ενοτήτων, στη φιλικότητα της πλατφόρμας, κ.ά.

Από τις επιμέρους 14 προτάσεις του παραπάνω πίνακα 1, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η χαμηλότερη επίδοση (Μ.Ο=2,31) σημειώθηκε στην πρόταση η οποία σχετιζόταν με τη σαφήνεια και τη δομή των υποχρεωτικών εργασιών (11η πρόταση). Η επίδοση έρχεται σε πλήρη συνάφεια με τις παρατηρήσεις των ερωτηθέντων στην πρώτη ανοικτού τύπου ερώτηση για την εκπαιδευτική διαδικασία. Οι ερωτηθέντες επισήμαναν τον υψηλό βαθμό δυσκολίας των εργασιών κυρίως λόγω της ασαφούς διατύπωσή τους. Επίσης, τόνισαν την ανεπάρκεια του παρεχόμενου εκπαιδευτικού υλικού για τη συγγραφή των εργασιών όπως φαίνεται από τη χαμηλή επίδοση (Μ.Ο=2,63) που έχει η σχετική πρόταση του ερωτηματολογίου (12η πρόταση).

Την υψηλότερη βαθμολογία (Μ.Ο=3,69) κατέχει η 5η πρόταση που σχετίζεται με τη διαθεσιμότητα του εκπαιδευτή αναδεικνύοντας το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτής ενηλίκων σ' ένα υβριδικό πρόγραμμα εκπαίδευσης ενηλίκων. Ειδικότερα, στην ΑεξΑΕ, ο εκπαιδευτής ενηλίκων παραμένει πρόσωπο - κλειδί στη διεργασία της μάθησης. Ο περιορισμένος χρόνος και η μη τακτική επαφή εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών καθιστούν τους ενήλικους εκπαιδευόμενους πιο ευάλωτους από ότι στην παραδοσιακή εκπαίδευση σε φαινόμενα πρόωρης εγκατάλειψης του προγράμματος σπουδών.

Επίσης, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία φαίνεται να έχουν οι διά ζώσης συναντήσεις. Οι αντίστοιχες προτάσεις-θέσεις (4η και 7η) συγκέντρωσαν υψηλή βαθμολογία (Μ.Ο=3,15 και Μ.Ο=3,48) κάτι που σε συνδυασμό με τον κεντρικό και συντονιστικό ρόλο του εκπαιδευτή, όπως περιγράφηκε παραπάνω, καθιστά τις διά ζώσης συναντήσεις τις κυρίαρχες συνιστώσες σ' ένα υβριδικού τύπου εκπαιδευτικό πρόγραμμα όπως αυτό που μελετάμε στα πλαίσια της παρούσας έρευνας.

Στην πρώτη ανοικτού τύπου ερώτηση για το χρονοδιάγραμμα των συναντήσεων και την οργάνωση του προγράμματος τονίστηκε η καλή οργάνωση του προγράμματος και η ακριβής τήρηση του χρονοδιαγράμματος. Ποσοτικά αυτό γίνεται εμφανές με τις αρκετά υψηλές επιδόσεις στις αντίστοιχες προτάσεις-θέσεις (8η, 9η και 13η πρόταση του πίνακα 1 με Μ.Ο=3,35, 3,21 και 3,06 αντίστοιχα). Επίσης, επισημάνθηκε από τους εκπαιδευόμενους ο ασαφής ή και λανθασμένος τρόπος αξιολόγησης. Η αντίστοιχη πρόταση (14η) συγκέντρωσε επίσης σχετικά χαμηλή βαθμολόγηση (Μ.Ο=2,81).

Στη δεύτερη ανοικτού τύπου ερώτηση για την ποιότητα του ηλεκτρονικού συστήματος διαχείρισης, τα δυνατά-αδύνατα σημεία του και το βαθμό φιλικότητας της πλατφόρμας, οι εκπαιδευόμενοι εξέφρασαν θετικά σχόλια για την ευχρηστία του περιβάλλοντος της πλατφόρμας. Ο τρόπος προβολής του υλικού κρίθηκε ιδιαίτερα φιλικός χωρίς να γίνεται κουραστικός. Θετικά έκριναν συγκεκριμένες δυνατότητες της πλατφόρμας οι οποίες ενισχύουν τη συνεργατικότητα, τη συνοχή και την επικοινωνία των μελών της. Ιδιαίτερα ικανοποιητική ήταν η δυνατότητα χρήσης του forum μέσα στο οποίο μπορεί να επιτευχθεί ανταλλαγή απόψεων αλλά και ανάρτηση πρόσθετου υλικού πέραν του ήδη υπάρχοντος στην πλατφόρμα. Ωστόσο, οι ερωτηθέντες σχολίασαν αρνητικά την έλλειψη ήχου στο πολυμεσικό υλικό, την αδυναμία έναρξης συζήτησης στο forum, την αδυναμία αποθήκευσης του πολυμεσικού υλικού, την έλλειψη υποστήριξης από τους διαχειριστές της πλατφόρμας (αδυναμία ανταπόκρισης σε μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου). Επίσης, υπήρχαν προτάσεις για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την αποστολή κάποιου ενημερωτικού ηλεκτρονικού μηνύματος κάθε φορά που κάποιο μέλος αναρτούσε κάποιο νέο στοιχείο στην πλατφόρμα.

7. Συμπεράσματα - Προοπτικές

Βασικό ζητούμενο της παρούσας έρευνας ήταν η αποτίμηση από την πλευρά των εκπαιδευομένων του προγράμματος εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων του Ινστιτούτου Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Ι.Δ.Ε.Κ.Ε) της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης (Γ.Γ.ΔΒ.Μ). Η αποτίμηση του προγράμματος πραγματοποιήθηκε σε τρία βασικά επίπεδα, το παιδαγωγικό, το οργανωτικό και το τεχνολογικό και τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας φανερώνουν μια θετική στάση των εκπαιδευόμενων απέναντι στο πρόγραμμα. Γενικότερα, θεωρούμε ότι θα ήταν σημαντική η μελέτη της επίδρασης διαφόρων δημογραφικών χαρακτηριστικών των εκπαιδευομένων αναφορικά με τη στάση τους απέναντι στο πρόγραμμα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων από απόσταση Επίσης, προκειμένου η παρούσα έρευνα να οδηγήσει σε ασφαλέστερα συμπεράσματα, θα ήταν αναγκαίο να διεξαχθεί σε μεγαλύτερο δείγμα έτσι ώστε να είναι περισσότερο αντιπροσωπευτική.

Αναφορικά με το παιδαγωγικό επίπεδο για τον τρόπο παρουσίασης της νέας γνώσης, από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων διαπιστώθηκε μια ιδιαίτερα θετική στάση ως προς το πρόγραμμα κυρίως ως προς τις νέες γνώσεις που απέκτησαν και ως προς τις δραστηριότητες που πραγματοποίησαν στις διά ζώσεις εκπαιδευτικές συναντήσεις. Επιπρόσθετα, οι απαντήσεις τους ανέδειξαν τη θέση κλειδί που φαίνεται να έχει ο ρόλος του συντονιστή-εκπαιδευτή ενός υβριδικού προγράμματος επιμόρφωσης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι διά ζώσης συναντήσεις κρίθηκαν απαραίτητες από τους εκπαιδευόμενους για την επιτυχή ολοκλήρωση του προγράμματος. Ωστόσο, αρνητικά σχόλια απέσπασαν οι ασαφείς υποχρεωτικές εργασίες που ανατέθηκαν στους εκπαιδευόμενους. Το ηλεκτρονικό υλικό που είχαν στη διάθεση τους για να εκπονήσουν τις εργασίες τους χαρακτηρίστηκε ανεπαρκές ενώ η στάση των εκπαιδευόμενων ήταν αρνητική απέναντι στο γενικότερο τρόπο αξιολόγησής τους. Τα παραπάνω στοιχεία βρίσκονται σε συμφωνία μ' άλλες αντίστοιχες έρευνες (Καλογιαννάκης & Παπαδάκης, 2009, Κουτρούμπα, Τσέργος & Δημητρούλη, 2009)

Όσον αφορά το οργανωτικό επίπεδο, οι εκπαιδευόμενοι αξιολόγησαν θετικά τόσο το χρονοδιάγραμμα του προγράμματος όσο και τη διάρκεια των διά ζώσης συναντήσεων οι οποίες όπως διαπίστωσαν βοήθησαν σημαντικά στη συνοχή της ομάδας και στη δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης στην εκπαιδευτική πλατφόρμα του προγράμματος με την ανταλλαγή πολλών μηνυμάτων. Ένα από τα σημαντικότερα αρνητικά σημεία αποτέλεσε ο χώρος διεξαγωγής των διά ζώσης συναντήσεων ο οποίος κρίθηκε ακατάλληλος για προγράμματα εκπαίδευσης εκπαιδευτών ενηλίκων.

Για το τεχνολογικό επίπεδο, διαπιστώθηκε από τους συμμετέχοντες η καλή ποιότητα της πλατφόρμας ως προς τη φιλικότητα, την προβολή και την ευκολία χρήσης της. Επίσης, θετικά σχόλια απέσπασε η δυνατότητα που παρέχεται στα μέλη της πλατφόρμας για ανταλλαγή απόψεων και συζητήσεων (forum). Ωστόσο, με βάση τα σχόλια των ερωτηθέντων ήταν σαφές ότι η πλατφόρμα χρειάζεται κάποιες βελτιώσεις όσον αφορά τη δυνατότητα αποθήκευσης του πολυμεσικού υλικού και την προσθήκη ήχου. Ακόμα μία ενδιαφέρουσα πρόταση των εκπαιδευομένων ήταν η δυνατότητα έναρξης συζήτησης όχι μόνο από τον εκπαιδευτή αλλά και από τους ίδιους καθώς και η δυνατότητα αποστολής ηλεκτρονικού μηνύματος προς όλους τους χρήστες όταν κάποιος είχε προσθέσει κάποιο σχόλιο ή είχε αναρτήσει κάποιο έγγραφο.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έρχονται να επιβεβαιώσουν αλλά και να συμπληρώσουν τα συμπεράσματα που έχουν προκύψει από παλαιότερες αντίστοιχες έρευνες (Καλογιαννάκης & Παπαδάκης, 2009, Κουτρούμπα, Τσέργος & Δημητρούλη, 2009). Στην παρούσα έρευνα, όπως και σε προγενέστερες, παρατηρείται η γενικότερα θετική στάση των εκπαιδευομένων απέναντι στο εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ως προς τη χρησιμότητα και ως προς την προβολή του πολυμεσικού εκπαιδευτικού υλικού. Οι διά ζώσης συναντήσεις κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές για την ολοκλήρωση του εκπαιδευτικού προγράμματος (Κουτρούμπα, Τσέργος & Δημητρούλη, 2009), ενώ ο ρόλος του συντονιστή εκπαιδευτή αναδεικνύεται κυρίαρχος (Καλογιαννάκης & Παπαδάκης, 2009). Στα αρνητικά σημεία των προγραμμάτων

είχε επισημανθεί η ασάφεια στη διατύπωση των υποχρεωτικών εργασιών (Καλογιαννάκης & Παπαδάκης, 2009), όπως και στην παρούσα έρευνα, στην οποία όμως καταδεικνύεται επιπρόσθετα και η ανεπάρκεια του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο ελάχιστα ανανεώθηκε σε σχέση με την αρχική μορφή του στα προγράμματα που υλοποιήθηκαν το 2008. Ο τρόπος αξιολόγησης των συμμετεχόντων του προγράμματος εξακολουθεί να θεωρείται μη ικανοποιητικός και οι εργασίες αξιολόγησης δεν θεωρούνται κατανοητές τόσο στα πλαίσια της παρούσας έρευνας όπως και στις αντίστοιχες προηγούμενες ερευνητικές προσπάθειες (Καλογιαννάκης & Παπαδάκης, 2009, Κουτρούμπα, Τσέργος & Δημητρούλη, 2009).

Από τα αποτελέσματα της τρέχουσας αποτίμησης προκύπτουν ενδιαφέροντα συμπεράσματα για το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Αξιοσημείωτες είναι οι προτάσεις των εκπαιδευομένων για τη βελτίωση του προγράμματος όπως: η καλύτερη οργάνωση του χώρου των συναντήσεων, η διάθεση του εκπαιδευτικού υλικού σε έντυπη μορφή, η επικαιροποίηση του υλικού και κυρίως των προτεινόμενων μικροδιδασκαλιών, η ελαστικότητα του χρονοδιαγράμματος μελέτης και παράδοσης των εργασιών, η αξιοποίηση του παρεχόμενου πιστοποιητικού για τους διαγωνισμούς ΑΣΕΠ, η δυνατότητα αποθήκευσης του οπτικοακουστικού υλικού κ.ά.

Γενικότερα, μια καλά σχεδιασμένη αντίστοιχη έρευνα σε πανελλαδικό επίπεδο, πριν από την έναρξη του προγράμματος, θα μπορούσε να δώσει χρήσιμα συμπεράσματα για τη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών των εκπαιδευομένων. Με βάση όλα τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων φαίνεται να έχει σημαντικό δρόμο να διανύσει στη δύσκολη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα όμως σίγουρα θα παίξει καθοριστικό ρόλο στο άμεσο μέλλον.

8. Βιβλιογραφία

Βάμβουκας, Μ. (1998). *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

Καλογιαννάκης, Μ., & Παπαδάκης. Στ. (2009). Αξιολόγηση του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση» του ΙΔΕΚΕ (Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ενηλίκων). Η περίπτωση της Περιφέρειας Κρήτης, στο Α. Τριλιανός & Ι. Καράμηνας (επιμ.) *Πρακτικά του 6ου Πανελληνίου συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρίας Ελλάδος, Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*, Αθήνα 5-7 Δεκεμβρίου 2008, pp. 638-645, Αθήνα, Ατραπός

Κουτρούμπα, Κ., Τσέργος, Ν., & Δημητρούλη, Π. (2009). Αξιολόγηση του προγράμματος «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση» της Γ.Γ.Ε.Ε. του Υ.Π.Ε.Π.Θ. μέσα από την οπτική των Εκπαιδευτών του Προγράμματος, στο Α. Τριλιανός & Ι. Καράμηνας (επιμ.) *Πρακτικά του 6ου Πανελληνίου συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρίας Ελλάδος, Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*, Αθήνα 5-7 Δεκεμβρίου 2008, pp. 629-637, Αθήνα, Ατραπός

Ally, M. (2004). Foundations of educational theory for online learning, in Anderson T., and Fathi E., (Eds), *Theory and Practice of Online Learning*, Athabasca, Athabasca University

Anderson, T. (2004). Toward a theory of online learning. In T. Anderson & F. Elloumi (eds.), *Theory and practice of online learning*, pp. 33-60, Athabasca, Athabasca University

Jung, I. (2005). ICT-Pedagogy Integration in Teacher Training: Application Cases Worldwide, *Educational Technology & Society*, 8 (2), pp. 94-101

Kalogiannakis, M. (2008). From Learning to Use ICT to Use ICT for Learning: Technological Capabilities and Pedagogical Principles, In R. Kobayashi (ed.), *New Educational Technology*, 13-42, New York, Nova Publishers

Keegan, D. (1996). *Foundations of Distance Education*, London, Routledge

Koper, R., & Tattersall, C. (2004). New directions for lifelong learning using network technologies, *British Journal of Education Technology*, 35(6), pp. 689-700

Latchem, C. (2002). ICT-based learning networks and communities of practice, *Media and Education*, *National Institute of Multimedia Education* (*NIME*), 8, pp. 1-13

Lionarakis, A. (2003). A preliminary framework for a theory of Open and Distance Learning – the evolution of its complexity, In A. Szucs and E. Wagner (eds.) *The Quality Dialogue, Integrating Quality Cultures in Flexible, Distance and eLearning*. *Proceedings of the 2003 EDEN Annual Conference*, 42-47, Rhodes, 15-18 June 2003

Salmon, G. (2000). *E-moderating: the key to teaching and learning online*, London, Kogan Page

Tallent-Runnels, M., Thomas, J., Lan, W., Cooper, S., Ahern, T., Shaw, S., & Liu, X. (2006). Teaching Courses Online: A Review of the Research, *Review of Educational Research*, 76(1), pp. 93-135

Tietgens, H. (1997). Allgemeine Bildungsangebote, In F.E. Weinert, & H. Mandl (eds.) Psychologie der Weiterbildung, D/I/4, *Enzyklopadie der Psychologie*, pp. 469-505, Goettingen, Hogrefe

Volery, T., & Lord, D. (2000), Critical success factors in online education, *The International Journal of Educational Management*, 14(15), pp. 216-223